

Nr 40

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 3 mars 1961 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 90, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidningsförordning);

dels besluta att postbefordringsavgifterna för paket skall från och med den 1 juni 1961 utgå med belopp, som förordats av departementschefen;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag utfärda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medgiva nedsättning av postavgifter.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

1. *Ny tidningsförordning.* I fråga om organisationen av postverkets tidningsrörelse föreslås, att de nuvarande postabonnemangen avvecklas och ersättes med oadresserade utgivarkorsband. Postverket skall emellertid åta sig att beträffande vissa tidningar tills vidare ombesörja abonnemangsbokföringen. Förslag framlägges om ett nytt avgiftssystem, grundat på fyra komponenter. En taxehöjning av ca 13 % föreslås för att kompensera kostnadsökningar. Vid utformningen av taxeförslaget har eftersträvat, att taxehöjningen skall åläggas olika kategorier av tidningar så jämnt som möjligt. Ett genomförande av förslaget beräknas — inklusive en rationaliseringsvinst av ca 5 mkr — förbättra postverkets driftresultat med ca 10,5 mkr för helt år. En icke obetydlig förlust kommer dock alltjämt att kvarstå för postverkets tidningsrörelse. Den nya förordningen avses skola träda i kraft den 1 januari 1962.

2. *Höjning av paketportona.* I syfte att förbättra postverkets driftresultat och att samordna paketavgifterna med statens järnvägars motsvarande taxor föreslås en höjning av paketportona med i genomsnitt ca 20 %.

3. *Rabatt å postavgifter.* Generalpoststyrelsen föreslås få rätt att medge nedsättning i postavgifter i fall då överenskommelse kan träffas med avsändare om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling.

Det ovannämnda författningsförslaget är av följande lydelse.

Förslag
till
Förordning
angående villkoren för postbefordran av tidningar (postal tidnings-
förordning)

Härigenom förordnas som följer:

1 §

Denna förordning äger tillämpning vid postbefordran inom riket av sådan i Sverige tryckt och utgiven periodisk skrift, som äger karaktär av tidning eller tidskrift.

Om särskilda omständigheter föreligga, äger Kungl. Maj:t medgiva, att förordningen må tillämpas jämväl å periodisk skrift, som tryckes utom riket.

Periodisk skrift, varå denna förordning äger tillämpning, benämnes i det följande tidning.

2 §

Tidning, som skall befordras enligt denna förordning, skall införas i en tidningstaxa, som årligen utgives av generalpoststyrelsen.

För införande i tidningstaxan erlägges årlig grundavgift. Storleken av denna avgift framgår av bilaga till denna förordning.

3 §

Tidning må befordras enligt denna förordning antingen såsom utgivarkorsband eller såsom kommissionärskorsband.

Tidning, som utkommer oftare än en gång i veckan, må ej sändas såsom utgivarkorsband till mottagare, vilken bor eller vistas å tidningens utgivningsort och vars post utdelas av brevbärare inom ortens sammanhängande bebyggelse; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall annorlunda bestämma.

Kommissionärskorsband må användas endast vid försändning till återförsäljare av eller ombud för sådan tidning, som utkommer minst tolv gånger om året; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall medgiva undantag härifrån. Kommissionärskorsband skall avhämtas av mottagaren på adressorten.

4 §

Vikten av utgivarkorsband eller kommissionärskorsband må ej överstiga 20 kilogram.

5 §

Befordringsavgift för utgivarkorsband och kommissionärskorsband beräknas på sätt framgår av bilaga till denna förordning.

6 §

Utgivarkorsband eller kommissionärskorsband, som blir obeställbart, är postverket icke skyldigt att återbefordra till avsändaren med mindre denne för återbefordringen erlägger avgift såsom för korsband i allmänhet innehållande trycksaker.

7 §

Hava generalpoststyrelsen och tidningsföretag överenskommit, att postverket skall vidtaga speciell åtgärd för tidningens postbehandling eller utgiva särskilt tilläggstryck till den i 2 § omnämnda tidningstaxan, har tidningsföretaget att till postverket erlägga den avgift, som generalpoststyrelsen med hänsyn till uppkommande ökning av postverkets kostnader bestämmer för åtgärden.

8 §

Villkoren för befordran av tidningsbilaga i utgivarkorsband och kommissionärskorsband fastställas av Kungl. Maj:t.

9 §

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna förordning utfärdas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av generalpoststyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1962, då förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter upphör att gälla.

Avgifterna enligt den nya förordningen skola jämväl under år 1961 tillämpas i fråga om anmälningar till tidningstaxan samt utdelnings- och indragningskort, som avse år 1962.

Beträffande tidning, som utkommer med minst två nummer i veckan och vars postabonnerade upplaga under första halvåret 1961 uppgår till minst 1 000 exemplar, skola tills vidare gälla följande särskilda bestämmelser. Abonnemangsbokföring beträffande oadresserade utgivarkorsband må efter överenskommelse mellan generalpoststyrelsen och tidningsföretaget tills vidare ombesörjas av postverket. Har inslagning av tidningen under år 1961 ombesörjts av postverket, må mellan generalpoststyrelsen och tidningsföretaget träffas överenskommelse, att inslagning alltjämt skall tills vidare ombesörjas av postverket. För befordran av sådana oadresserade utgivarkorsband, som här avses, gälla de avgifter, som intagits i bilaga till denna förordning, punkt V.

Om särskilda skäl föreligga, må bestämmelserna i tredje stycket tillämpas jämväl å annan tidning än där sägs.

Bilaga

	Periodicitet minst 2 nr per vecka öre	Periodicitet mindre än 2 nr per vecka öre
I Grundavgiften utgör, oavsett tidningens periodicitet, 125 kronor per edition och år.		
II Befordringsavgiften för adresserat utgivarkorsband utgör:		
a) för varje tidningsexemplar	1,6	2,6
b) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
III Befordringsavgiften för utgivarkorsband, som avlämnas till postbefordran utan att vara försett med mottagarens namn och adress och för vilket abonnemangsbokföringen icke ombesörjes av postverket, utgör:		
a) för varje utdelnings- eller indragningskort, som av tidningsföretaget överlämnas till postverket, inbegripet avgift för kortets befordran	20	20
b) för varje tidningsexemplar	2,1	3,1
c) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
d) för varje tidningsexemplar, som insläs av postverket, en särskild avgift, som framgår av tabellen under punkt V d)		
IV Befordringsavgiften för kommissionärskorsband utgör:		
a) för varje försändelse	7	7
b) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	39
V Befordringsavgiften för utgivarkorsband, som avlämnas till postbefordran utan att vara försett med mottagarens namn och adress, och för vilket abonnemangsbokföring och i förekommande fall inslagning ombesörjes av postverket, utgör:		
a) för varje utdelningskort, som av tidningsföretaget överlämnas till postverket	65	65
b) för varje tidningsexemplar	2,4	3,4
c) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser	39	48
d) för varje tidningsexemplar, som insläs av postverket, en särskild avgift, som beräknas på sätt framgår av nedanstående tabell:		

Medelvikt per nummer gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2 öre/ex	över 2 men ej över 3,5 öre/ex	över 3,5 men ej över 5 öre/ex	över 5 men ej över 10 öre/ex	över 10 men ej över 25 öre/ex	över 25 men ej över 50 öre/ex	över 50 men ej över 100 öre/ex	över 100 öre/ex
Inslagning på dagtid (kl 6—19)								
ej över 100	3,3	2,9	2,6	2,1	1,9	1,5	1,1	0,7
över 100 men ej över 250	3,7	3,3	3,0	2,3	2,0	1,6	1,2	0,8
över 250	4,1	3,7	3,4	2,4	2,1	1,7	1,4	0,9
Inslagning på nattid (kl 19—6)								
ej över 100	4,1	3,6	3,3	2,7	2,4	1,8	1,5	0,9
över 100 men ej över 250	4,5	4,1	3,7	2,8	2,6	2,0	1,6	1,0
över 250	5,1	4,5	4,2	2,9	2,7	2,1	1,7	1,2

Uppkommer brutet öretal vid beräkning enligt ovanstående tabeller av befordringsavgift för försändelser, som på en gång avlämnas till befordran, skall summan höjas till närmaste hela öretal.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 594 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 719 av herr *Nelander m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 90 måtte besluta att för tidningar av dagspresskaraktär, så ock alla tidningar och tidskrifter som väsentligen framstår som organ för sammanslutningar med huvudsakligt syfte att verka för religiösa, nykterhetsfrämjande, idrottsliga, försvarsfrämjande eller politiska ändamål eller att företräda vanföra eller eljest arbetshindrade medlemmar, icke skall uttagas högre postavgifter än vad som föreslagits för tidningar med en periodicitet av minst 2 nummer per vecka, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring i förslaget till postal tidningsförordning;

2) de likalydande motionerna I: 595 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 720 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 måtte besluta,

a) att postabonnemang enligt nu gällande ordning under en övergångstid av förslagsvis fem år skall bibehållas,

b) att ändringar i taxorna för detta postabonnemang nu icke skall genomföras,

c) att Kungl. Maj:t bemyndigas att fastställa taxor för »rationaliserat postabonnemang» efter vad i motionerna närmare angives,

d) att de lokala postmyndigheterna bemyndigas träffa uppgörelse om distribution också på utgivningsorten av såväl adresserade som oadresserade tidningar;

3) de likalydande motionerna I: 596 av herr *Ebbe Ohlsson* och II: 717 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 90 i vad detta avser höjning av avgifterna för postverkets paketbefordran»; samt

4) motionen II: 718 av herr *Hagberg m. fl.*, vari yrkats avslag å förevarande proposition.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 594, II: 717, II: 718 och II: 720.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

1. Tidningsförordningen, s. 5—20.
2. Paketportot, s. 20—22.
3. Rabatt å postavgifter, s. 22—25.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

Till stöd för avslagsyrkandet i *motionen II: 718* anföres att förslaget i propositionen medför en ekonomisk merbelastning för de mindre tidningarna, medan de stora tidningarna däremot gynnas. Åtgärden kommer därför att ytterligare påskynda tidningsdöden bland de mindre tidningarna, av vilka 69 nedlagts under de senaste tolv åren. Medan utgivarkorsband hittills betalats uteslutande på basis av försändelsernas vikt har i den i propositionen föreslagna taxan införts även andra faktorer, främst att avgift skall uttas per tidningsexemplar med 1,6 öre per exemplar. Det är avvägningen mellan dessa båda faktorer som vållar orättvisorna, eftersom den uteslutande drabbar de mindre tidningarna, d. v. s. alla dem vilkas genomsnittliga vikt per exemplar understiger 70 gram. De stora och tyngre tidningarna gynnas däremot. I en tabell, som intagits i motionen, anges hur kostnaderna för utgivarkorsband verkar för olika tidningar. Av tabellen framgår, uttalar motionärerna, att för de stora tidningarna kostnaderna för adresserade utgivarkorsband — den av postverket mest eftersträfvade formen — skulle minska med i medeltal 20 procent mot vad nu gäller. För de små tidningarna skulle däremot en ökning inträda med inemot 12 procent. Resultatet blir att de små tidningarna inte bara skulle få stå för inkomstförstärkningen för postverket utan jämväl bekosta det inkomstbortfall som vållas genom taxesänkningen för de stora tidningarna. Det fordras en ändrad avvägning mellan vikt- och exemplaravgiften för att få en riktigare beräkningsgrund. Emellertid är, framhåller motionärerna, den tjänst som postverket utför i distributionsprocessen från tidningen till den läsande allmänheten en serviceåtgärd som kan jämföras med den service andra statliga och kommunala verk och institutioner lämnar allmänheten utan att alltid kostnaden direkt täcks av den enskilde medborgare, som anlitar tjänsterna, utan exempelvis skattevägen. Man kan inte utan vidare jämföra postverkets räntabilitetskalkyl med de kostnadsberäkningar och prissättningar som tillämpas inom de privatägda företagen.

Motionärerna påtalar också att en viktig försämring genomförs för post-abonnerade tidningar, som nu tvingas att övergå till utgivarkorsband. Med hänsyn till att sådana korsband inte distribueras på utgivningsorten annat än efter dispens från generalpoststyrelsen kan distributionen äventyras för de tidningar i olika städer, som inte har egen utbärning och därefter är helt hänvisade till postverket.

I *motionerna I: 595 och II: 720* behandlas först frågan om slopande av post-abonnemangen i dess nuvarande form. Motionärerna framhåller att Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende innebär att arbetsuppgifter, som nu åvilar postverket, överföres till tidningarna. I och för sig bör man inte göra erinringar mot strävandena att rationalisera formerna för postverkets tidningsrörelse, men denna rationalisering måste genomföras så, att den service som erbjudes allmänheten icke försämras och så att merarbetet med tidningarna ej blir alltför betungande, och övergången bör göras så smidig som möjligt. Kungl. Maj:ts förslag är i dessa avseenden ej fullt tillfredsställande, varför ytterligare överväganden synes behövliga. Motionärerna anser lämpligt att

tidningarna beredes möjlighet att under en icke alltför kort övergångstid -- förslagsvis fem år -- själva välja mellan postabonnemang i dess hävdvunna form och den rationaliserade distributionsform, som föreslagits från postverkets sida.

Motionärerna ifrågasätter också om det med hänsyn till att tidningstaxorna höjdes så sent som år 1959 är påkallat att nu vidtaga nya betydande taxehöjningar. Förslaget i propositionen gör att höjningarna drabbar ytterst ojämnt och i alltför hög grad så att de svagaste kunderna drabbas hårdast. Inom ramen för det totala avgiftsuttag, som anses ofrånkomligt, bör därför närmare omprövas avgifternas konstruktion och fördelning. Den omprövningen bör kunna gälla fördelningen mellan avgiften för vikt och exemplar och även avse frågan om en viss del av postverkets distributionskostnader för tidningarna bör tas ut som en postanstaltsavgift.

Motionärerna har också tagit upp frågan om distributionen av postabonnerade tidningar inom utgivningsorten. Därvid framhålles att arbetskraftssituationen särskilt för de mindre tidningarnas del ej sällan skapar svårigheter för dem att själva ordna sin distribution inom utgivningsorten. De lokala postmyndigheterna bör därför beredas möjligheter att träffa uppgörelse om lokal distribution på utgivningsorten av såväl adresserade som oadresserade tidningar, vilket i många fall såväl för postverket som för de berörda tidningarna kan vara ytterst rationellt.

I de likalydande *motionerna I: 594 och II: 719* har kritik riktats mot den uppdelning i tidningstaxan mellan tidningar med en periodicitet av mindre än två nummer per vecka och övriga tidningar som föreslagits i propositionen nr 90. Motionärerna framhåller att försändningen av varje tidnings-exemplar för tidningarna med en periodicitet av mindre än två nummer per vecka blir ett öre dyrare, varjämte viktavgiften blir nio öre dyrare per kilo än motsvarande kostnad för övriga tidningar, oavsett vilken distributionsform som anlitas. Detta medför för åtskilliga tidningsorgan av politisk, religiös, vetenskaplig, facklig och idrottslig karaktär stora ekonomiska påfrestningar, vilka betingas enbart av att tidningarna har en viss periodicitet. Redan nu har många av dessa tidningar betydande ekonomiska svårigheter att brottas med och flera av dem kan utges endast genom att olika intressegrupper ger dem ofta betydande ekonomiskt stöd. Motionärerna erinrar om att riksdagen då det gäller varuskatt på tidningar undantagit dels nyhetstidningar och dels tidningar och tidskrifter som väsentligen framstår såsom organ för sammanslutningar med huvudsakligt syfte att verka för religiösa, nykterhetsfrämjande, idrottsliga, försvarsfrämjande eller politiska ändamål eller att företräda vanföra eller eljest arbetshindrade medlemmar. Genom detta undantag har riksdagen i princip uttalat sig för att dylika tidningar icke hör i ett visst sammanhang belastas hårdare än allmänna nyhetstidningar. Enligt motionärernas mening bör man även i fråga om postavgifterna tillämpa samma betraktelsesätt på dessa tidningars och tidskrifters uppgift och betydelse för opinionsbildningen. Då det visat sig vara praktiskt möjligt

att avskilja tidningarna i fråga om varuskatten bör det också vara möjligt att finna former för överförande av dessa tidningar till den kategori tidningar som har att erlägga postavgift enligt den lindrigare taxan.

Som skäl för yrkandet av avslag å propositionen i vad avser höjningen av paketportot framhålles i de likalydande *motionerna I: 596 och II: 717* att något sakligt motiv för höjningarna icke lämnats. Från generalpoststyrelsens sida har framhållits att företagen undersökning visat att postpaketrörelsen med nuvarande taxesättning ger postverket inkomster, som icke oväsentligt överstiger de inom rörelsen förorsakade kostnaderna. Det är angeläget att statsmakterna icke bidrar till att höja kostnaderna för det svenska näringslivet. Under den senaste tiden har kostnadsläget undergått en oroande utveckling och den föreslagna höjningen av avgifterna för postpaketen kan tänkas få verkningar även på andra områden inom transportapparaten och därmed bidra till en allmän kostnadsökning på detta område.

Utskottet

I den föreliggande propositionen framlägges förslag om vissa ändringar beträffande organisationen av postverkets tidningsrörelse och om ett nytt avgiftssystem för befordran av tidningar. De ändrade villkoren härutinnan föreslås skola intagas i en ny tidningsförordning. Vidare innehåller propositionen förslag om viss höjning av paketportona ävensom om vidgade möjligheter för generalpoststyrelsen att rabattera postavgifter i allmänhet. Utskottet behandlar först frågan om tidningsdistributionen.

Under postmonopolet faller icke distributionen av tidningar, utan den sker förutom genom postverket även genom andra distributionsorgan. Tidningarna är ur postal synpunkt till sin natur trycksaker och kan försändas på de villkor som allmänt gäller för sådana. Sedan länge har det emellertid funnits särskilt förmånliga villkor för tidningsförsändning från utgivarna, vilka villkor fastställts av riksdagen och meddelats i den av Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade s. k. tidningsförordningen. Den nu gällande förordningen utfärdades den 22 april 1932 (SFS nr 75). Sedan dess har avgifterna för postverkets befordran av tidningar höjts vid flera tillfällen, nämligen år 1948, 1951, 1952, 1957 och 1959. Vid samtliga tillfällen har höjningarna betecknats såsom provisoriska.

I syfte att erhålla en grund för avgiftssättning och organisation av tidningsrörelsen verkställdes i samband med en översyn av tidningsförordningen genom den år 1955 tillsatta tidningsförordningsutredningen en undersökning för att få fram en i görligaste mån ostridig beräkning av kostnaderna för tidningsrörelsen. Denna utredning gjordes i form av en merkostnadsräkyl, d. v. s. den avsåg att fastställa de kostnader som skulle bortfalla för postverket om tidningsrörelsen helt nedlades. En förutsättning för beräkningarna var att postens service för kvarstående delar av postverkets rörelse skulle bibehållas helt oförändrad och att endast kostnader, som kunde beräknas

falla bort på relativt kort sikt medräknades. Enligt undersökningen uppgick år 1958 merkostnaderna för tidningsrörelsen till ca 60 milj. kronor om året. Såväl postverkets som tidningarnas representanter i utredningen ansåg att resultatet av kostnadsundersökningen kunde godtagas som ett tillfredsställande mått på postverkets kostnader för tidningsrörelsen. Årsintäkterna i tidningsrörelsen utgjorde vid denna tidpunkt ca 30 milj. kronor.

Generalpoststyrelsen har nu beräknat att merkostnaden för tidningsrörelsen under år 1961 kommer att uppgå till ca 67,5 milj. kronor. Intäkterna för samma år har beräknats till 44,9 milj. kronor. Detta skulle således innebära att postverkets tidningsrörelse för innevarande år kommer att lämna ett underskott på 22,6 milj. kronor, bortsett från skäligt bidrag från tidningsrörelsen till de gemensamma kostnaderna för postverkets samtliga rörelsegrenar.

I propositionen föreslås att de nuvarande postabonnemangen avvecklas och ersättes med oadresserade utgivarkorsband. Tills vidare skall emellertid postverket enligt förslaget åta sig att beträffande vissa tidningar ombesörja abonnemangsbokföringen. I propositionen framläggs också förslag om ett nytt avgiftssystem, grundat på fyra komponenter, varvid har eftersträvat en sådan taxekonstruktion, att avgifterna i görligaste mån kan anpassas till kostnaderna för de olika distributionsformerna. I syfte att kompensera kostnadsökningarna föreslås en taxehöjning av i genomsnitt ca 13 procent, varvid taxehöjningen utformats så att den kommer att åläggas olika kategorier tidningar så jämnt som möjligt. Ett genomförande av förslaget beräknas — inklusive en rationaliseringsvinst om ca 5 milj. kronor på grund av omläggning av organisationen — förbättra postverkets driftresultat med ca 10,5 milj. kronor för helt år. Den nya tidningsförordningen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1962. Departementschefen har förutsatt att några nya höjningar i taxan ej skall företas de närmaste tre åren.

I motionen II: 718 yrkas avslag å förevarande proposition. I de likalydande motionerna I: 595 och II: 720 yrkas att den nuvarande ordningen med postabonnemang bibehålles jämsides med den föreslagna rationaliserade postabonnemangsformen under en övergångstid av fem år. Vidare hemställs att någon ändring i taxan för postabonnemangen icke genomföres och att Kungl. Maj:t bemyndigas att fastställa taxan för den rationaliserade formen.

I de likalydande motionerna I: 594 och II: 719 yrkas, att sådana nyhetstidningar, som utkommer endast en gång i veckan, får samma avgifter som övriga dagstidningar samt att även organ för sammanslutningar med religiösa, nykterhetsfrämjande, idrottsliga m. fl. allmännyttiga ändamål, erhåller den lägre taxesättning som föreslagits för nyhetstidningar.

Utskottet vill inledningsvis betona önskvärldheten av att postverkets rörelse kan drivas efter principer, som är godtagbara ur företagsekonomiska synpunkter. Utan en från affärsmässig synpunkt tillfredsställande kostnadsäckning torde det nämligen vara svårt att bibehålla och vidareutveckla postverkets service på förevarande område. Vid bedömandet av hur postverkets

tidningsrörelse skall vara organiserad och efter vilka normer avgiftssättningen för tidningsbefordran skall ske bör eftersträvas, att tidningsrörelsen i högre grad än vad för närvarande är fallet kan bära en skälig andel av postverkets totala kostnader. Detta mål torde kunna nås dels genom rationalisering av verksamheten och dels genom en successiv anpassning av avgifterna i tidningsrörelsen till den rådande kostnadsnivån.

I fråga om organisationen bör målsättningen vara att få till stånd en sådan form, som ger de sammanlagt lägsta reella kostnaderna. Organisationen bör bygga på en lämplig arbetsfördelning mellan postverket och tidningarna, så att de olika arbetsdetaljerna kan utföras av den part, som har de bästa förutsättningarna därför. Det är enligt utskottets mening inte rimligt att av hänsyn till en förhållandevis liten grupp tidningar en i och för sig önskvärd rationalisering av organisationen i längden förhindras.

Då det gäller frågan efter vilka normer avgifternas storlek skall bestämmas vill utskottet som sin uppfattning uttala att det är önskvärt att taxeytssystemet får sådan konstruktion att det i största möjliga utsträckning kan grundas på postverkets kostnader för olika arbetsmoment.

Då det gäller valet av organisationsform har från postverkets sida förklarats, att antingen det nuvarande systemet med postabonnemang, utgivarkorsband och kommissionärskorsband bör bibehållas eller den i propositionen föreslagna organisationsformen med adresserade eller oadresserade utgivarkorsband och kommissionärskorsband införas. En sammanblandning av delar i dessa båda organisationsformer anser sig postverket inte kunna tekniskt bemästra. Utskottet utgår därför ifrån att valet i dagens läge måste stå mellan att bibehålla det gamla systemet eller att helt övergå till det nya.

Det främsta motivet till yrkandet i motionerna om bibehållande av nuvarande ordning är att vissa tidningar av dagspresskaraktär med låga upplagesiffror — främst i landsorten — har svårigheter att övergå till den nya ordningen bl. a. med hänsyn till de ökade kostnader som de på tidningarna från postverket överförda arbetsuppgifterna skulle medföra för tidningarnas del. Vidare har påpekats att samtidigt taxesättningen för nämnda tidningars del enligt propositionen skulle medföra större höjningar än de, som träffar de större tidningarna. Anledningen härtill är främst att det i propositionen föreslagna taxeytssystemet är mer kostnadsföljsamt än det nuvarande, i vilket tidningens årsvikt har en dominerande inverkan på avgifternas storlek. Omläggningen skulle därför vara till fördel för de tyngre tidningarna.

Enligt vad utskottet erfarit har ett antal tidningsföretag genom anskaffning av maskiner och på annat sätt på sistone sökt anpassa sig till den föreslagna nya organisationsformen och därigenom bundit sig för vissa utgifter. Från dessa företags sida torde föreligga intresse av att frångå det nuvarande systemet och de principer för avgiftsbeläggningen som hittills tillämpats.

Utskottet vill för sin del uttala sin förståelse för de svårigheter, som i särskilt hög grad kan uppstå för de smärre tidningarna i samband med ett slopande av de nuvarande postabonnemangen och införandet av den nya ord-

ning, som förordats i propositionen, även om övergången i betydande mån underlättas genom användande av den tänkta rationaliserade postabonnemangsformen. Genom denna skulle under en övergångstid vissa uppgifter, som i princip skall åvila tidningsföretagen, ombesörjas av postverket mot särskild ersättning. Å andra sidan kan inte bortses ifrån det faktum att tidningsföretagen i allmänhet måste vara betjänta av att posten på antytt sätt kan rationalisera sin verksamhet i fråga om tidningsbefordran. Detta medför nämligen att lägre avgifter kan tas ut för att nå det angivna målet att tidningsrörelsen skall bära en skälig andel av postverkets kostnader. Genom den rationaliseringsvinst, som postverket kan få och vilken torde uppgå till större belopp än de merkostnader, som uppstår för tidningarna för de överflyttade göromålen från posten till tidningarna, kan nämligen en ofrånkomlig taxehöjning hållas på en lägre nivå än eljest. Efter prövning av olika på frågans bedömande inverkan omständigheter har utskottet ansett sig böra beakta de svårigheter som vissa tidningsföretag har att omedelbart övergå till en ny ordning på så sätt att de får ytterligare någon tid att anpassa sig till ett nytt system. Utskottet har därför ansett att de nuvarande postabonnemangen bör bibehållas under en övergångstid och att med hänsyn till vad postverket uttalat om svårigheterna att kombinera de olika organisationsformerna och delar därav den föreslagna rationaliseringen ännu inte genomföres. Utskottet har emellertid ansett att övergångstiden inte bör bestämmas till längre tid än ett år. Därefter bör en övergång ske till det nya systemet i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i propositionen. Det torde emellertid vara lämpligt att under mellantiden från postverkets sida upptas överläggningar med berörda tidningsgrupper i syfte att utröna huruvida ytterligare möjligheter föreligger att underlätta övergången till den nya ordningen. Någon omprövning av frågan om organisationsformen i stort bör emellertid inte ske utan redan nu bör riksdagen besluta att den nya ordningen — med de modifikationer som kan bli följden av överläggningarna — skall tillämpas från och med ingången av år 1963. Härigenom torde skälig hänsyn ha tagits till de olägenheter, som framför allt de större tidningarna får genom att de inte omedelbart kan övergå till det nya rationellare systemet och den med hänsyn till deras ökade egna prestationer avvägda nya taxekonstruktionen.

För postverkets del medför ett dylikt uppskov med införandet av det nya systemet att dess kostnadsnivå inte kan nedbringas med det belopp som motsvarar rationaliseringsvinsten, vilken beräknats komma att sedan postabonnemangsformen slopats helt uppgå till ca 5 milj. kronor för år. Med hänsyn till de kostnadsstegringar som postverket fått vidkännas under de år som gått sedan den nuvarande taxan fastställdes, bör en höjning av avgiftsnivån äga rum. Eftersom den gamla organisationsformen förutsättes skola bibehållas under en tid av endast ett år torde anledning inte föreligga att införa nya komponenter i avgiftssystemet för denna tid, utan till grund för avgiftsbelägningen bör ligga det nu tillämpade systemet. För att samma resultatförbättring för postverket skall uppnås som enligt Kungl. Maj:ts för-

slag skulle — med hänsyn till den uteblivna rationaliseringsvinsten — erfordras en taxehöjning av ungefär 24 procent. Höjningen synes emellertid med hänsyn till att den skall gälla endast ett år kunna begränsas till tio procent och endast avse postabonnemang och utgivarkorsband, men däremot icke kommissionärskorsband. En dylik höjning skulle medföra en inkomstförstärkning för postverket med 4,4 milj. kronor eller ett 1,1 milj. kronor mindre belopp än vad departementschefen ansett böra tas ut för att minska skillnaden mellan intäkter och merkostnader i tidningsrörelsen. En sådan generell höjning av nuvarande avgifter skulle i motsats till det i propositionen föreslagna avgiftssystemet visserligen bli mer betungande för de större och tyngre tidningarna med å andra sidan kan det undvikas att de mindre och lättare tidningarna av dagspresskaraktär nu får alltför ökade distributionskostnader.

Då det gäller avgiftssättningen efter den 1 januari 1963 får utskottet anföra följande. Som av det föregående framgår har utskottet ansett att en anpassning av avgifterna i tidningsrörelsen bör ske så att rörelsen på längre sikt kommer att bära en skälig andel av postverkets kostnader. För att detta mål skall kunna nås inom rimlig tid torde det vara nödvändigt att avgifterna i tidningsrörelsen höjs för att kompensera postverket för kostnadsstegringar i form av höjda löner etc. En av orsakerna till den eftersläpning, som ägt rum under årens lopp, är just den att kostnaderna stigit utan att häremot svarande taxehöjningar skett. Erfarenheten visar också att det är svårt att på en gång ta igen en alltför stor klyfta mellan kostnader och inkomster. Många skäl talar för att en årlig omprövning bör ske av avgifterna i tidningsrörelsen. Som ett uttryck härför får ses de förslag om en indexreglering av avgifterna, som i olika sammanhang framförts. Å andra sidan bör naturligtvis vid avgiftssättningen uppmärksammas att posten genom fortgående rationalisering kan minska kostnaderna i tidningsrörelsen. I detta sammanhang vill utskottet tillägga att i samband med övergången till det nya systemet bör särskilt uppmärksammas problemen för de nyhetstidningar, vilka på grund av mindre gynnsamma spridnings- och distributionsförhållanden har särskilda svårigheter att genom höjda prenumerations- och annonspriser kompensera sig för kostnadsökningar. I syfte att möjliggöra för dem en anpassning i långsammare takt bör övervägas om taxesättningen för deras del bör kunna ske efter delvis andra grunder än som gäller för de tidningar, som har större möjligheter att anpassa sig efter en ändrad kostnadsnivå. Enligt utskottets uppfattning skulle möjligheterna till en sådan smidigare taxesättning öka, om avgifterna fastställdes av Kungl. Maj:t efter överläggningar mellan postverket och tidningsutgivarna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen redan nu har bemyndigat Kungl. Maj:t att fastställa vissa postavgifter. Bemyndiganden av denna art har varit tidsbegränsade, och det senast givna bemyndigandet gäller t. o. m. den 30 juni 1962. Det torde kunna förutsättas att Kungl. Maj:t innan tiden för nämnda bemyndigande utgått kommer att hos riksdagen hemställa om ett på fyra år

förlängt bemyndigande. Utskottet föreslår att riksdagen även då det gäller avgifterna i tidningsrörelsen bemyndigar Kungl. Maj:t att under en fyraårs-tid eller för tiden från och med ingången av år 1963 t. o. m. utgången av år 1966 fastställa avgifterna i tidningsrörelsen med tillämpning av de principer, varåt utskottet ovan givit uttryck. De bestämmelser, som erfordras såsom underlag för avgifternas fastställande och vilka intagits i den i propositionen föreslagna nya tidningsförordningen, bör likaså under nämnda tid utfärdas av Kungl. Maj:t med beaktande av vad ovan sagts rörande organisationsformen. I samband därmed bör möjligheterna att genomföra den ordning, som förordats i motionerna I: 595 och II: 720 rörande utdelning av utgivarkorsband å utgivningsorten, närmare undersökas.

Med det anförda har utskottet tagit ställning till yrkandet i motionen II: 718 samt till yrkandena i motionerna I: 595 och II: 720. Vad beträffar yrkandet i motionerna I: 594 och II: 719 om att den föreslagna taxan för tidningar, som utkommer mer än en gång i veckan, skall gälla även för veckotidning av dagspresskaraktär och organ för vissa sammanslutningar får utskottet erinra om att i gällande taxsystem, vilket utskottet förordat skola gälla t. o. m. år 1962, någon dylik åtskillnad inte gjorts.

Då det gäller frågan om höjning av paketportot har som närmare framgår av propositionen från generalpoststyrelsens sida uttalats att det med hänsyn till postpaketrörelsens ekonomiska bärighet för närvarande inte föreligger några direkta skäl att höja paketavgifterna. Emellertid har generalpoststyrelsen — sedan järnvägsstyrelsen förklarat sig ämna från och med den 1 juni innevarande år höja avgifterna för befordran av paketgods — ansett sig böra förorda en viss höjning av befodringsavgifterna för postpaket vägande över tre kilo i syfte att undvika ändringar av konkurrensförhållandena mellan postpaket och paketgods som sändes per järnväg. I propositionen har departementschefen förordat att även avgiften för paket på högst tre kilo höjes i viss mån samt tillika föreslagit något större höjning av avgifterna för paket mellan tre och sju kilo än den av generalpoststyrelsen ifrågasatta. Detta skulle innebära en ökning av paketportot med i genomsnitt 20 procent och medföra en inkomstförbättring för postverket, vilken kan beräknas till inemot 10 milj. kronor.

I de likalydande motionerna I: 596 och II: 717 yrkas avslag på propositionen i förevarande del. Yrkandet i motionen II: 718 om avslag på propositionen omfattar formellt även denna fråga.

Vid bedömandet av de nämnda motionsyrkandena kan man enligt utskottets mening inte bortse från de verkningar för statens järnvägar, som skulle bli följderna om avgifterna för paketportot inte höjs. Man finge då räkna med att förutsättningarna för järnvägen att höja taxorna för paketgods skulle brista. Detta skulle medföra ett inkomstbortfall för statens järnvägar på ca 20 milj. kronor för helt år. En sådan konsekvens måste enligt utskottets uppfattning undvikas. Utskottet har därför ansett det uteslutet att tillstyrka bi-

fall till de förevarande motionsyrkandena utan anser en höjning av paketportona befogad.

Då det gäller frågan om höjningens storlek vill utskottet erinra om att utskottet förordat en betydligt mindre höjning av avgifterna för tidningsbefordran än vad departementschefen föreslagit. Riksdagen har tidigare vid olika tillfällen ansett att postverket årligen bör lämna ett överskott å 20 à 40 milj. kronor. Med den höjning av tidningstaxan, som utskottet förordat i det föregående, skulle om paketportot icke höjes överskottet begränsas till ca 12 milj. kronor för kommande budgetår vid nuvarande lönenivå. Det är därför enligt utskottets uppfattning nödvändigt att på annat sätt söka tillföra postverket ökade inkomster. Därvid synes det lämpligt att såsom departementschefen föreslagit avgifterna för paketbefordran höjs. Då den av departementschefen föreslagna höjningen av paketportosatserna förefaller utskottet väl avvägd, tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag till höjda taxor. Med hänsyn till svårigheterna att genomföra taxehöjningen redan den 1 juni innevarande år bör emellertid höjningen tillämpas först från och med den 1 juli 1961.

Slutligen har utskottet att ta ställning till frågan om möjligheterna för generalpoststyrelsen att medge nedsättning av postavgifter i vissa fall. Från generalpoststyrelsens sida har föreslagits att styrelsen bemyndigas att — när överenskommelse kan träffas med avsändare om särskilda anordningar för att underlätta försändelsernas postbehandling — medgiva sådan nedsättning av postavgiften som kan anses vara av behovet påkallad och förenlig med postverkets ekonomiska intressen. Ett dylikt bemyndigande har redan givits generalpoststyrelsen såvitt avser postavgifter för korsband av lokal karaktär. Det nya bemyndigandet skulle utvidgas till att omfatta även andra försändelser än korsband och även annan distribution än den rent lokala. Generalpoststyrelsens förslag har tillstyrkts av departementschefen.

Utskottet, som finner det angeläget att alla möjligheter till rationalisering av postens verksamhet tillvaratas, har för sin del ansett att dessa möjligheter främjas genom en rabattering av postavgifterna i vissa fall. Då den ifrågasatta ordningen synes ändamålsenlig tillstyrker utskottet att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag utfärda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medge nedsättning av postavgifter.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
i fråga om villkoren för postbefordran av tidningar

A. att riksdagen måtte — med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 90 i förevarande del icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — i anledning av de likalydande motionerna I: 594 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 719 av herr Nelander m. fl., de likalydande motionerna I: 595 av herr Eskilsson m. fl. och II: 720 av herr

Eliasson i Sundborn m. fl. samt motionen II: 718 av herr Hagberg m. fl.

dels besluta att befodringsavgifterna för utgivarkorsband och postabonnerade tidningar under år 1962 skall utgå med de i nedanstående sammanställning under rubriken *utskottets förslag* angivna beloppen:

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgifter öre	Utskottets förslag öre
Utgivarkorsband i allmänhet	varje $\frac{1}{2}$ kg eller del av $\frac{1}{2}$ kg	31	34
	dock lägst	124	136
kommissionärs-korsband	varje kg eller del av kg för tidning med minst 6 nr i veckan	37	37
	dock lägst	74	74
	varje kg eller del av kg för tidning med mindre än 6 men minst 1 nr i veckan	50	50
	dock lägst	100	100
Postabonnerade tidningar	varje i tidningstaxan intagen abonnemangstermin	70	80
	varje under en vecka utkommande nr av tidningen	166	173
	dock lägst	1132	1146
	varje helt eller påbörjat kg av tidningens sammanlagda årsvikt	144	149
	sammanlagd avgift för ett postabonnerat tidnings-exemplar, lägst	105	115

¹ Dessa avgifter avser helår och beräknas i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

dels antaga följande förslag till

Förordning

angående upphävande av förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter

Härigenom förordnas att förordningen den 22 april 1932 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter skall upphöra att gälla med utgången av år 1962.

dels med godkännande av de riktlinjer för organisationen av postverkets tidningsrörelse från och med ingången av år 1963, som utskottet ovan förordat, bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om avgifterna i tidningsrörelsen för tiden den 1 januari 1963—den 31 december 1966 samt att utfärda erforderliga bestämmelser angående villkoren för postbefordran av tidningar under samma tid;

B. att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 594 av herr Torsten Andersson m. fl. och II: 719 av herr Nelander m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 595 av herr Eskilsson m. fl. och II: 720 av herr Eliasson i Sundborn m. fl., samt

3) motionen II: 718 av herr Hagberg m. fl. i vad densamma rör frågan om villkoren för postbefordran av tidningar,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

i fråga om paketportot

C. att riksdagen med avslag å de likalydande motionerna I: 596 av herr Ebbe Ohlsson och II: 717 av herr Nordgren m. fl. ävensom motionen II: 718 av herr Hagberg m. fl., i vad densamma rör frågan om paketportot, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 90 i denna del att postbefordringsavgifterna för paket skall från och med den 1 juli 1961 utgå med belopp, som förordats av departementschefen;

i fråga om nedsättning av postavgifter

D. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med generalpoststyrelsens förslag utfärda bestämmelser rörande rätt för styrelsen att medgiva nedsättning av postavgifter.

Stockholm den 4 maj 1961

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Einar Eriksson, Jansson*, Spetz, fröken Ranmark, herrar Gustaf Elofsson, Oscar Carlsson, Gösta Jacobsson och Kronstrand; samt

från andra kammaren: herrar Brandt i Aspabruk, Allard, Kärllander, Engkvist, Magnusson i Borås, Christenson i Malmö, Darlin, Andersson i Essvik, Stenberg* och Fälldin*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö, *Darlin, Stenberg* och *Fälldin*, vilka anfört följande:

I de likalydande motionerna I: 596 och II: 717 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förslag att höja paketportot vid postbefordran. Motionärerna åberopar bl. a. att en av generalpoststyrelsen företagen undersökning visat att postpaketrörelsen med nuvarande taxesättning ger postverket inkomster, som icke oväsentligt överstiger de av rörelsen förorsakade kostnaderna.

Vi delar motionärernas uppfattning att den i propositionen föreslagna höjningen av paketportot ej är motiverad. Å andra sidan kan det såsom generalpoststyrelsen framhållit vara önskvärt att konkurrensförhållandet mellan paketgods — som befordras å järnväg och beträffande vilket viss taxehöjning är avsedd att genomföras — och postpaket icke i alltför hög grad ändras. Styrelsen har för sin del tillstyrkt en justering av befodringsavgifterna för postpaket vägande över 3 kg. Vi finner oss böra godtaga detta styrelsens förslag. Den nya taxan bör tillämpas fr. o. m. den 1 juli.

På grund av det anförda anser vi, att utskottet under punkten C bort hemställa,

C. att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition i vad avser höjning av paketportot måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 596 av herr *Ebbe Ohlsson* och II: 717 av herr *Nordgren* m. fl. besluta, att postbefodringsavgifterna för paket skall fr. o. m. den 1 juli 1961 utgå med belopp som jämlikt propositionen förordats av generalpoststyrelsen.